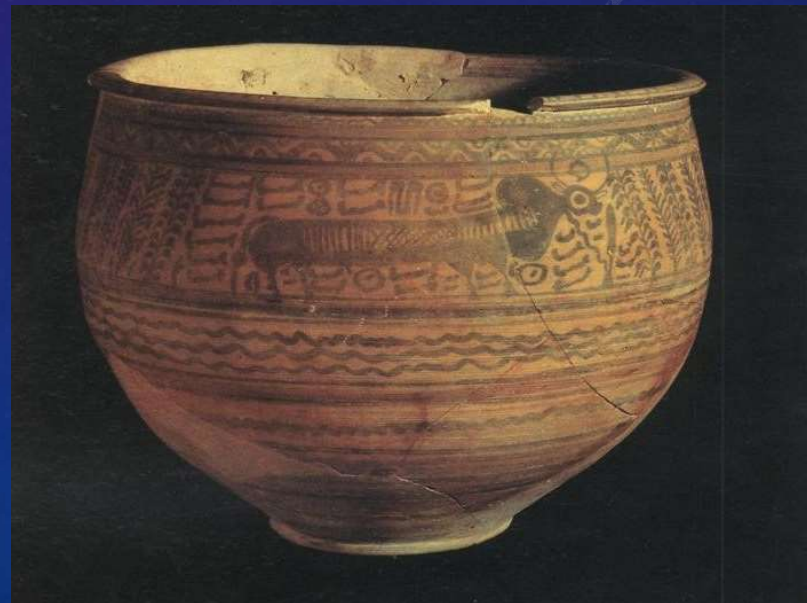

آشنایی با معماری جهان

(دوران پیش از تاریخ)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

دوران پیش از تاریخ

معماری پیش از تاریخ به یک میلیون سال قبل برمی گردد. معماری غارها در دوره معماری پیش از تاریخ قرار می گیرد. غارها اولین مسکن هایی بودند که در برابر عوامل طبیعی توسط انسان های اولیه ساخته شدند. اختصاص بخش های متفاوت غارها به عملکردهای مختلف و تنظیم آن فضاها براساس نیازها و نهایتاً ایجاد نقوش بر دیوارهای غارها همگی گامهایی در خلق فضا یا به عبارت دیگر نوعی معماری بوده است.

دوران پیش از تاریخ

با توجه به تعاریف از فضا و معماری به حق می توان ادعا کرد که بشر در غارها از لحظه ای که دست به تنظیم محیط و خلق فضای مناسب نیازهایش زد ، معماری را آغاز کرد. اختصاص بخش های متفاوت غارها به عملکردهای مختلف و تنظیم آن فضاها بر اساس نیازهای و نهایتا ایجاد نقوش بر دیواره های غارها همگی گامهایی در خلق فضا یا به عبارتی دیگر معماری است.

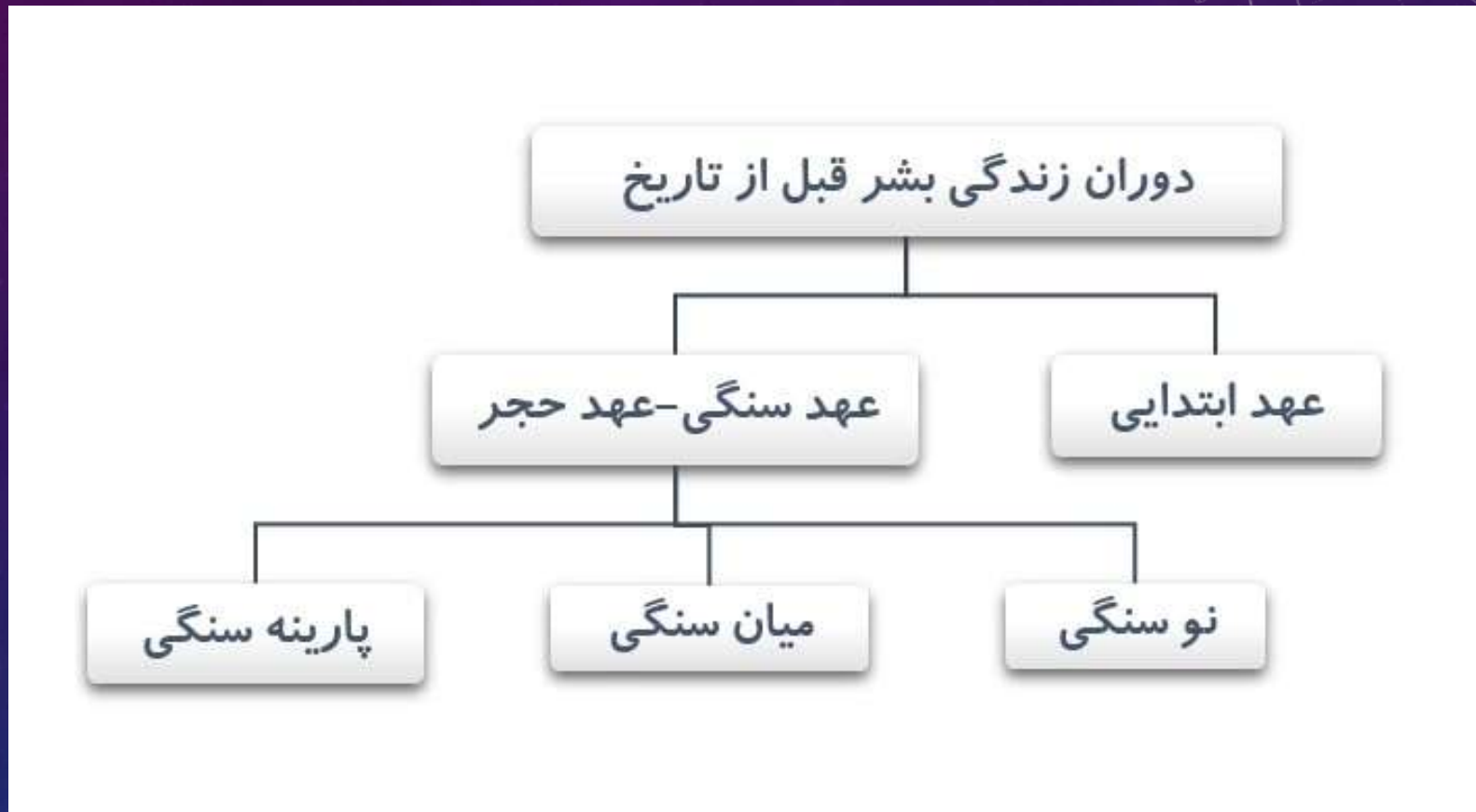
دوران پیش از تاریخ

پیدایش ابتدایی ترین نیاکان ما در **حدود یک میلیون سال** پیش تخمین زده شد.

نخستین آثاری که از انسان ابزارساز به دست آمده است متعلق به **۴۰ هزار سال** پیش است.

انسان ها قبل از یکجانشینی، از طریق **شکار حیوانات** ارتزاق می نمودند و با شروع فصل سرما به **درون غارها** پناه می بردند.

دوران پیش از تاریخ

دوره پارینه سنگی

انسان های اولیه در عصر پارینه سنگی از طریق شکار حیوانات و استفاده از گیاهان زندگی خود را می گذراندند و جهت شکار از ابزار اولیه مانند سنگ بدون تراش، چوب و یا حتی استخوان بزرگ حیوانات و ضربات مشت استفاده می کرده اند. غارها به عنوان پناهگاه انسان بوده و او در آنها کنده کاری و نقاشی هایی بر در و دیوارها و سقف ها انجام می داده است.

دوره پارینه سنگی

این آثار معمولاً در اعماق غارها و نقاط دورتر از دهانه ها که محل زندگی عادی بوده است قرار داشتند و موضوع اصلی آنها را حیواناتی نظیر ماموت، گاو وحشی، گوزن، اسب، گراز و گرگ تشکیل می دادند. از جمله آثاری که از آن دوران به جای مانده است می توان به غار لاسکوا در جنوب فرانسه و غار آلتامیرا در اسپانیا اشاره کرد که بیش از ۱۰ هزار سال عمر دارند.

دوره پارینه سنگی

نخستین آثار هنری انسان ابتدایی مربوط به حدود ۲۰ هزار سال پیش بوده که دارای استحکام و ظرافت هنرمندانه ای بوده اند. نحوه زندگی در پارینه سنگی تنها از طریق شکار حیوانات صورت می پذیرد. این دوره در بین النهرین از قدمت بیشتری برخوردار است.

دوره پارینه سنگی

سبک نقاشی بسیار طبیعی بوده که نشانه حافظه بالای انسان غارنشین است.

دوره پارینه سنگی

این ابزار سنگی قدیمی در منطقه افار اتیوپی شناسایی شده اند.

دوره پارینه سنگی

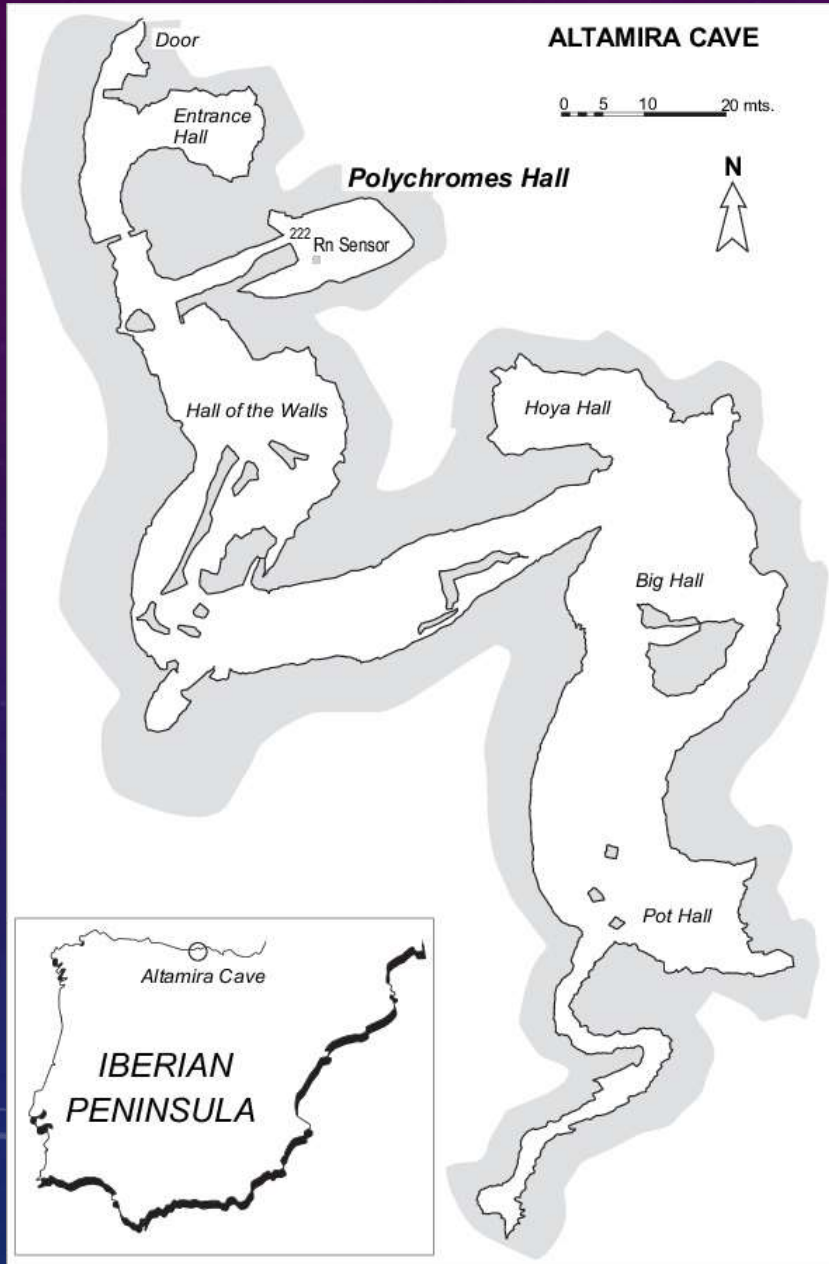

علل ترسیم نقاشی ها

در اختیار گرفتن حیوان برای همیشه
چیرگی گروهی بر حیوان در موقع شکار
بیشتر کردن تعداد آنها و بارورتر کردن نسلشان

غار آلتامیرا - اسپانیا

این اثر هنری در نیمه ی دوم قرن نوزدهم کشف شد و گفته می شود که قدمتی بین ۱۴۰۰۰ تا ۱۸۵۰۰ سال دارد. در واقع مردی اسپانیایی در سال ۱۸۷۹ هنگام جستجو در غار آلتامیرا استخوان های تراشیده و سنگ چخماق پیدا کرد.

غار آلتامیرا - اسپانیا

نقاشی های غار آلتامیرا برخی از بهترین نقاشی های غار محافظت شده در دنیا هستند

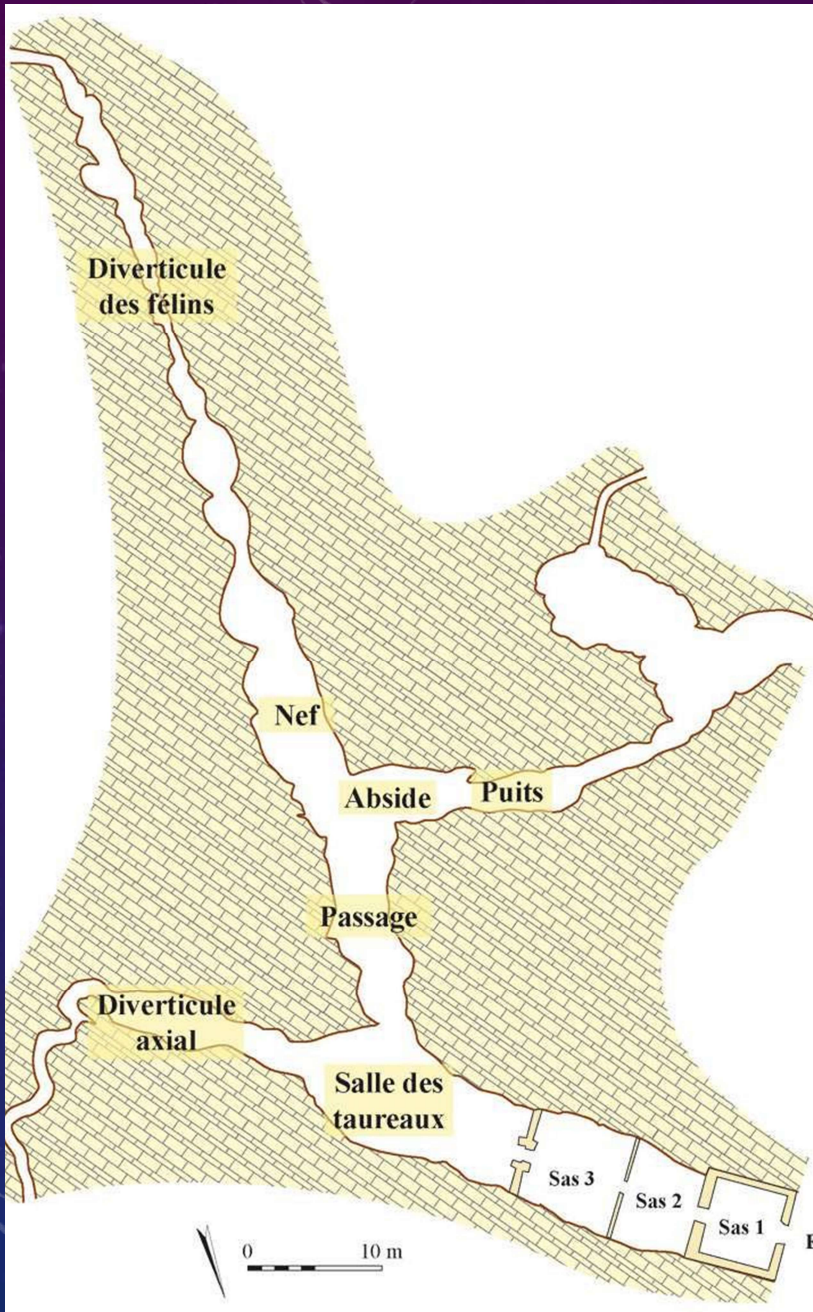
غار آلتامیرا - اسپانیا

جامعه ی هنری آنچنان تحت تاثیر جزئیات پیچیده و رنگ های زنده ی این نقاشی ها قرار گرفتند که آنها را به جعلی بودن متهم نمودند. در سال ۱۹۰۲ در نهایت اصلیت و اعتبار این نقاشی ها به رسمیت شناخته شد.

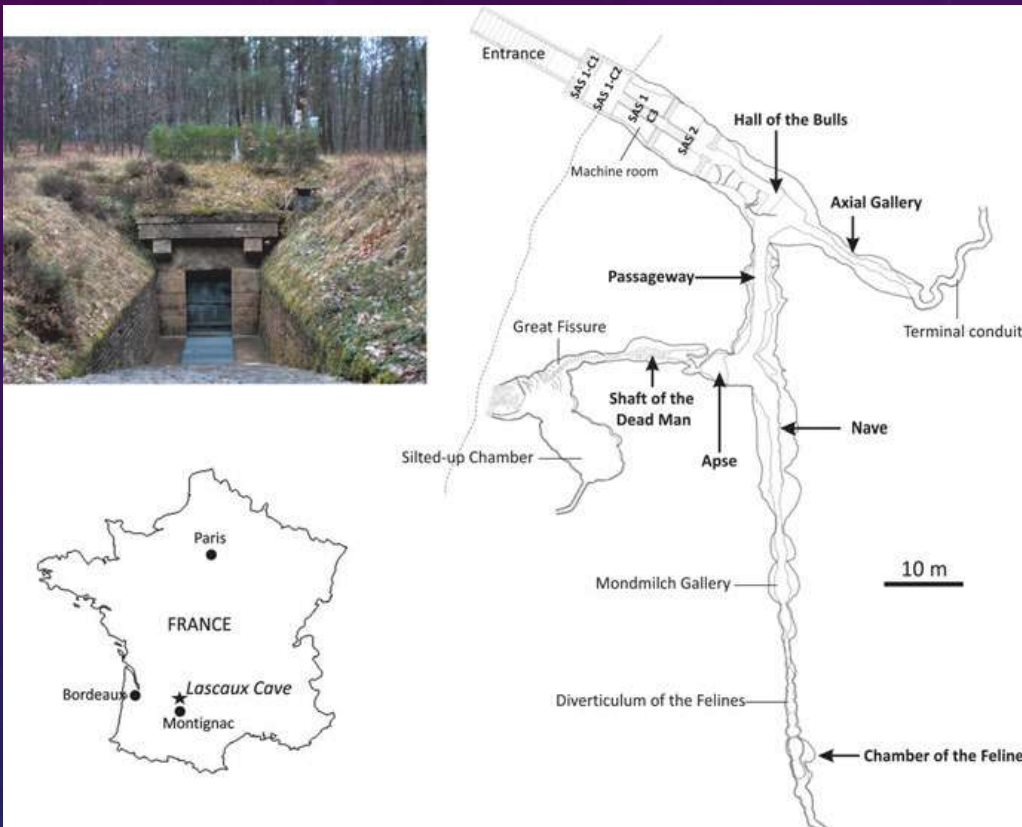
غار لاسکو - فرانسه

در سال ۱۹۴۱ میلادی در غار لاسکو جنوب فرانسه به طور اتفاقی آثاری پیدا شد که بعداً با ارزش ترین آثار هنری پیش از تاریخ لقب گرفت.

غار لاسکو - فرانسه

در عمق حدود ۴۰۰۰۰ پایی این غار
مجرای برای عبور آبهای زیر زمین
وجود دارد که محل سکونت مردم غار
نشین بوده است و بر دیوارهای آن
نقاشی هایی از ماموت ها، گاوهای
وحشی، آهو، اسب و گرگ دیده می
شود.

غار لاسکو - فرانسه

این نقاشی ها با تکه های افرای **زرد** و **قرمز** یا مخلوط چربی رسم شده اند.

دوره میان سنگی

در اروپا همزمان با عقب نشینی یخچال ها و نابودی ماموت ها بوده است که انسان موفق به اهلی کردن سگ شد. دوره میان سنگی مرحله گذر از دوره پارینه سنگی است و آن را مقدمه ای بر دوره نوسنگی می دانند.

عصر میان سنگی بازه زمانی مابین ۸۰۰۰ سال پیش از میلاد تا ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد را شامل می شود. در این زمان هنوز اقتصاد براساس شکار بوده و زندگی به صورت دسته جمعی و در غارها صورت می گیرد. دو اختراع مهم افروختن آتش و تراش دادن سنگ چخماق در عصر میان سنگی به وقوع پیوست. از ویژگی های هنری این دوره می توان به ظهور پیکره آدمی به صورت انفرادی یا در گروه های بزرگ با حالت ها و موضوع های متنوع و همچنین انتزاعی تر شدن تدریجی نقوش و پیدایش نمادها به جای تصاویر ناتورالیستی و در نهایت پیدایش خط اشاره کرد.

دوره نوسنگی

در عصر نوسنگی انسان با دست یافتن به کشاورزی و اهلی کردن حیوانات گامی بزرگ در جهت تسلط واقعی بر محیط برداشت که نهایتاً منجر به شهرنشینی شد به طور کلی دوره نوسنگی دوره ایست که بشر از طبیعت جدا شده و دست به ساخت و تغییر محیط طبیعی خود زد. از نکات مهم این دوره صیقل دادن سنگ، زراعت، گله داری، ساختن انواع ظروف و کوزه گری و بالاخره شروع به خانه سازی بود.

دوره نو سنگی

خانه های ساخت بشر شکلی مدور داشت که این فرم از نظر اصول تکنیکی بیشتر به خاطر حل کردن مشکل سقف آن بوده است در این بین عده ای نیز معتقدند که انسان این فرم را از طبیعت و عناصری نظیر خورشید و ماه الهام گرفته است. پی دیوارها از قلوه سنگ بود و روی آن لایه های گلی از رسوبات قرمز و به رنگ طبیعی و در قطعاتی به شکل خشت به ابعاد تقریبی $10 \times 15 \times 25$ سانتی متر کلبه ها تشکیل می داد. دیوارها بین 25 تا 40 سانتی متر ضخامت داشته و اتاق ها نیز وسعتی در حدود 2×2.5 متر داشتند. این نمونه مصالح مورد استفاده در تپه علی کش در دهلران خوزستان قابل مشاهده بوده است.

دوره نو سنگی

کهن ترین منطقه ای که آثار ساختمانی ساخت بشر، در آن ایجاد گردید در خاورمیانه است و به همین دلیل این منطقه را گهواره تمدن می نامند. از جمله این مناطق میتوان به دشت سیلک کاشان اشاره کرد که براساس مطالعات گیرشمن در کتاب ایران از آغاز تا اسلام، قدیمی ترین محل سکونت بشر شناخته شده است. از جمله دیگر مکان های به جای مانده از دوران نوسنگی می توان به اریحا در اردن و چاتال هویوک در آناتولی (ترکیه) اشاره نمود.

دوره نو سنگی

اریحا - اردن

اریحا از شهرهای قدیمی خاورمیانه است که در دره رود اردن واقع شده است. این شهر در اوایل هزاره نهم پیش از میلاد، یک دهکده کوچک بوده که به عنوان یک روستای متعلق به دوره نوسنگی قدیمی، در حدود هشت هزار سال پیش از میلاد مسیح دستخوش تحولی شگفت انگیز شد.

دوره نو سنگی

اریحا - اردن

در اواسط هزاره هشتم جمعت شهر به بیش از ۲۰۰۰ نفر می رسید. خندق عریض و سنگی به همراه دیواری به قطر یک و نیم متر، گرداگرد شهر اریحا کشیده شده بود که از ارتفاع دیوار موجود ۳۶۰ سانتی متر ارتفاع و در سمت داخل آن نیز یک سنگ بزرگ مدور به قطر ۹ متر برجای مانده است. در حدود ۷۰۰۰ سال پیش از میلاد، ساکنان اولیه شهر را تخلیه کردند ولی ساکنان جدید آن در اوایل هزاره هفتم وارد شهر شدند.

دوره نو سنگی

اریحا - اردن

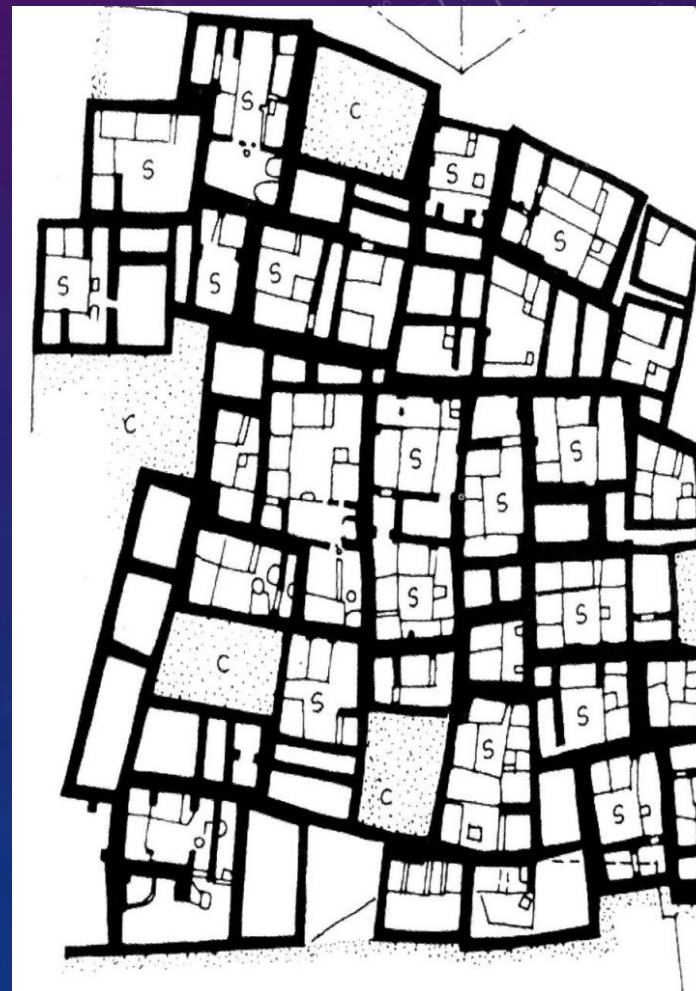

مهاجران خانه هایی با خشت های خام چهارگوش و پی های سنگی ساخته و کف و دیوارهای آنها را استادانه گچکاری و رنگ آمیزی می کردند .

دوره نوسنگی

چاتال هویوک - ترکیه

شاید مهمتر از کشفیات اریحا، کشف چاتال هویوک و حاجیلار در آناتولی ترکیه باشد. تاریخ ساخت این آثار از ۶۵۰۰ تا ۵۷۰۰ پیش از میلاد است. آثار موجود در محلی به وسعت ۱۳ هزار متر مربع (که فقط ۴۰۰۰ متر مربع آن حفاری شده) قرار داشته و جزئی از فرهنگ نوسنگی به شمار می رود. در کنار اریحا، چاتال هویوک را یکی از نخستین تلاش های بشر برای پی ریزی زندگی شهری دانسته اند. نظم موجود در نقشه شهر، نشان می دهد که آن را طبق نقشه ای نظری یا غیر تجربی تنظیم و ایجاد کرده اند.

دوره نو سنگی

چاتال هویوک - ترکیه

ویژگی بارز شهر این است که هیچ خیابان یا کوچه ای ندارد. خانه ها به یکدیگر چسبیده و از بام به هم راه دارند. این طرز خانه سازی با آنکه ممکن است امروزه عملاً کاری غیرممکن به نظر آید، دارای امتیازاتی است، از جمله اینکه اینگونه ساختمان ها که حائل یکدیگر بودند استحکامی بیش از ساختمان های تک ایستاده پیدا می کردند. چون دور تا دور شهر را حلقه پیوسته ای از ساختمان های دارای دیوارهای یکسره و رو به دهکده محاصره کرده بود، دفاع از آن بسیار آسان تر بود. بدین ترتیب، اگر دشمنی قادر می شد، دیوار بیرونی را شکسته و از آن عبور نماید، به جای آنکه داخل شهر شود، داخل اتاقی می شد که مدافعانش روی پشت بام ایستاده بودند و از آنجا دفاع می کردند.

دوره نو سنگی

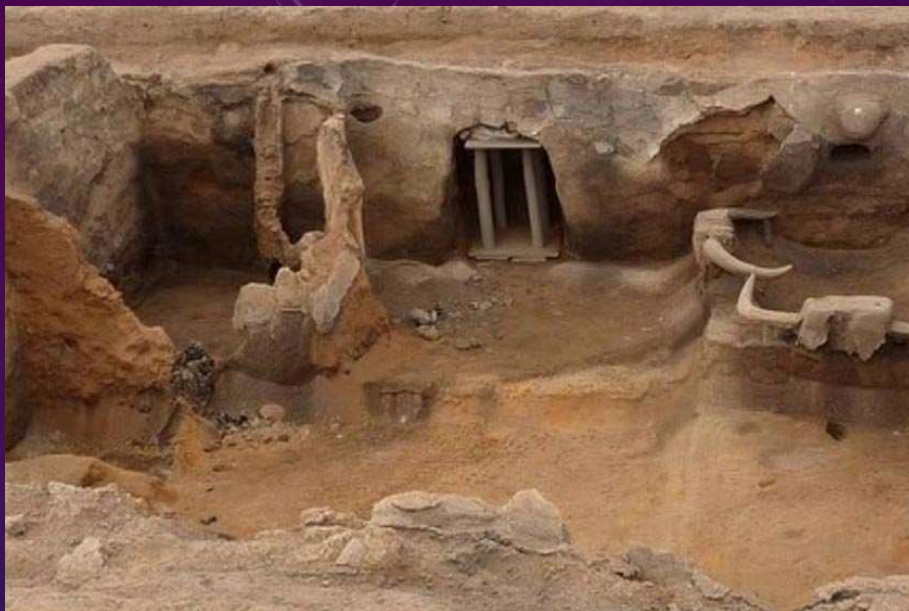
چاتال هویوک - ترکیه

در بعضی از نقاط شهر فضای باز حیاط ماندی در میان انبوه متراکم ساختمان ها ایجاد می گردید، که به عنوان محل جمع آوری زباله مورد استفاده قرار می گرفت. خانه ها به اندازه های مختلف ولی با نقشه ای واحد ساخته می شدند و دیوارهایشان از خشت خام بود که با کلاف های محکم چوبی تقویت می شدند. دیوارها و کف اتاقها را گچکاری و رنگ آمیزی می کردند و از سکوهای کنار دیوار برای خوابیدن، کارکردن و غذا خوردن استفاده می کردند.

دوره نو سنگی

چاتال هویوک - ترکیه

نقاشی بدست آمده بر روی یکی از زیارتگاههای چاتال هویوک، حاکی از آن است که این شهر، براساس نقشه قبلی ساخته شده است. چرا که در آن نقشه، شهری با خانه های چهارگوش که تقریباً کنار هم ساخته شده اند نشان داده شده است که این شهر به احتمال زیاد همان چاتال هویوک است. در این نقاشی کمی دورتر از شهر و با مقیاسی کوچکتر، کوهی با دو قله کشیده شده است که خط ها و نقطه هائیکه از قله بلندتر خارج می شوند، به معنی فوران مواد آتشفشانی از آن بوده است این کوه بنام کوه حسن داغ با ارتفاع ۳۱۸۰ متر در مجاورت شهر قرار داشته و از چاتال هویوک دیده می شده است.

انقلاب نو سنگی

در مناطقی از اروپا سنگ های عظیمی را بدون استفاده از ملات، بر روی هم قرار داده اند که از ۵۰۰۰ سال پیش بر جای مانده اند. نخستین نمونه های آنها در کنار نخستین دهکده ها در جنوب اسپانیا و پرتغال شناخته شده اند.

این بناها ظاهراً جنبه مذهبی داشته و بعضی از آنها مقبره و یا خانه مردگان بوده اند که دو سنگ بزرگ عمودی به عنوان پایه و سنگ بزرگ دیگری بر روی آن ها به عنوان سقف بکار رفته است که به این آثار **دولمن** می گویند.

انقلاب نو سنگی

نوع دیگری از این بناها "منهیر" ها هستند. تخته سنگ های بزرگی هستند که بطور ایستاده و در ردیف های موازی کار گذاشته شده و برخی از آنها تا چند کیلومتر ادامه داشته و سازندگان آن ظاهراً هدفی مذهبی داشته اند.

انقلاب نو سنگی

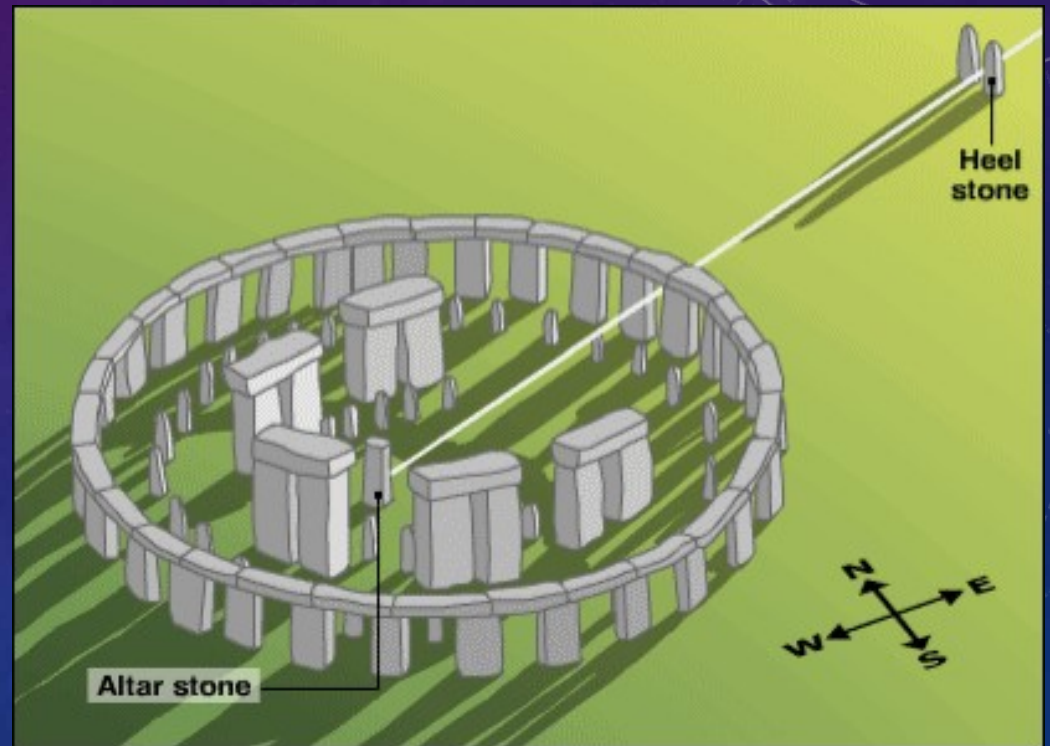

گاهی این سنگ های بزرگ را دایره وار برپا می داشتند که در این صورت “کروملک” نام می گرفتند که از شگفت انگیزترین آنها استون هنج در سالزبوری انگلستان است

انقلاب نو سنگی

استون هنج - انگلستان

این بنا دایره ای به قطر ۱۰۰ متر را تشکیل می دهد که با ۱۲۰ قطعه سنگ یکپارچه به ارتفاع ۵ متر و هر یک به وزن ۵۰ تن به وجود آمده است. مجموع سوراخ ها و حفاصل میان سنگها ۵۶ متر است استون هنج از دوران رومی ها مورد توجه قرار گرفته و مطالعه جدی روی آن از سال ۱۶۶۶ میلادی آغاز گردیده. تاکنون بسیاری از جنبه های ناشناخته این مجموعه شناسایی شده و این طور نتیجه گیری شده است که بنای مزبور در حقیقت یک رصدخانه بوده است.

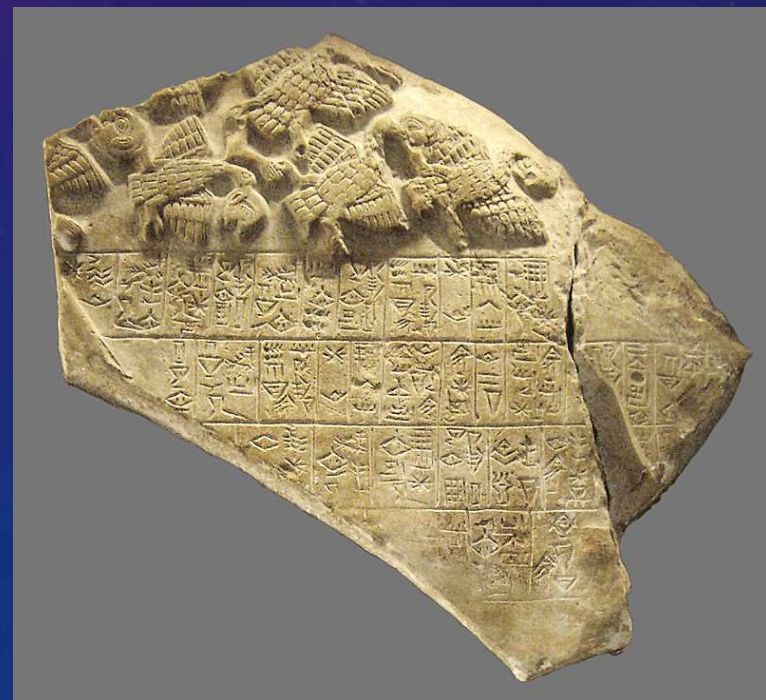

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین – سومر)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

معماری بین النهرین نه تنها تأثیر عمیقی بر اقوام و ملل همجوار داشته اند، بلکه از طرفی هم بی تأثیر از آنها نبوده‌اند. بین النهرین یکی از مراکز تمدن قدیم در آسیا است که به وسیله رودخانه های فرات و دجله سیراب می‌گردد. نخستین تمدن شناخته شده این سرزمین را سومریان تشکیل دادند.

بین النهرین

سومر

سومر نخستین تمدن شهری در منطقه تاریخی جنوب بین‌النهرین، جنوب عراق امروزی، بود که آن را اولین تمدن در جهان با مصر باستان می‌نامند. از اقوام باستانی ساکن در جنوب سرزمین کنونی عراق یعنی میانرودان (سرزمین میان دو رود دجله و فرات) و شمال خلیج فارس بودند. سومر یکی از باستانی‌ترین تمدن‌ها و تاریخی‌ترین مناطق جنوب میانرودان در دوره مس‌سنگی و اوایل دوره مفرغ بود. هر چند نخستین نمونه‌های خطی کشف‌شده در این ناحیه قدمتی بیش از ۲۵۰۰ سال پیش از میلاد را نشان نمی‌دهند اما تاریخ نگاران جدید بر این باورند که با توجه به نام شهرها، رودها، شغل‌ها و دیگر مدارک به دست آمده، این منطقه نخستین بار بین سال‌های ۵۵۰۰ تا ۴۰۰۰ پیش از میلاد توسط قومی غیرسامی که به زبان سومری سخن می‌گفتند مسکونی شده‌است.

بین النهرین

سومر

تقریباً در اوایل هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح حادثه ای عظیم در بین النهرین به وقوع پیوست و آن مسکونی شدن دره های بزرگ رودخانه ها بود. پس از آن نوشتن، هنر، معماری ساختمانی و شکل های جدید حکومتی پدیدار گردید. معماری سومر در خدمت معابد بوده است.

بین النهرین

سومر

سومریان مردمی کشاورز بودند که طرز مهار کردن سیل را آموختند و شهرهایی با دیوارهای قطور ایجاد کردند. اروک بزرگترین شهر سومری، دو مجموعه بزرگ پرستشگاهی به نام معبد "انانا" از آن "اینانا" الهه عشق و "آنو" متعلق به خدای آسمان بوده است. قدیمی ترین معبد حفظ شده در مجموعه انانا به معبد سنگ آهک معروف است؛ زیرا دست کم بخش های پایینی دیوارهای آن از این سنگ ساخته شده است و این نکته زمانی شایان توجه است که به خاطر بیاوریم در جلگه بین النهرین هیچ گونه سنگ ساختمانی یافت نمی شده است.

بین النهرین

سومر - معبد آهک

این پرستشگاه فضایی به ابعاد ۷۶*۳۰ متر را در بر می گیرد و از یک تالار مرکزی و اتاق های متقارن جنبی تشکیل می شد که یکی از این ها در هر طرف پله هایی داشت که به بام می رفت. مهم ترین اتاق ساختمان، در جناح کوتاه جنوبی، به تالار مرکزی باز می شد و دو اتاق جنبی در دو سوی آن داشت. درحالی که نقشه و طاقچه های این معبد از الگوهای مرسوم پیروی می کنند، استفاده از سنگ آهک در آن استثنایی است.

بین النهرین

سومر - معبد ستون

در مرحله بعدی، ساختمانی عظیم تر که به معبد ستون معروف بود جانشین معبد سنگ آهک شد. این ساختمان بر سکویی آجری قرار داشت و از طریق یک دروازه یا ستون بندی به آن وارد می شدند که از دو ردیف ستون عظیم آزاد تشکیل می شد. هر ردیف دارای چهار ستون بود که قطر هر کدام به ۶/۲ متر می رسید. این ستون ها و دیوارهای محوطه کنارشان، که به صورت یک سلسله نیم ستون ساخته شده بودند و نیز سکوی ساختمان، همه با نوعی موزائیک متشکل از مخروط های گلی تزئین می شدند و این هم یکی از ویژگی های معماری پرستشگاه های سومری است.

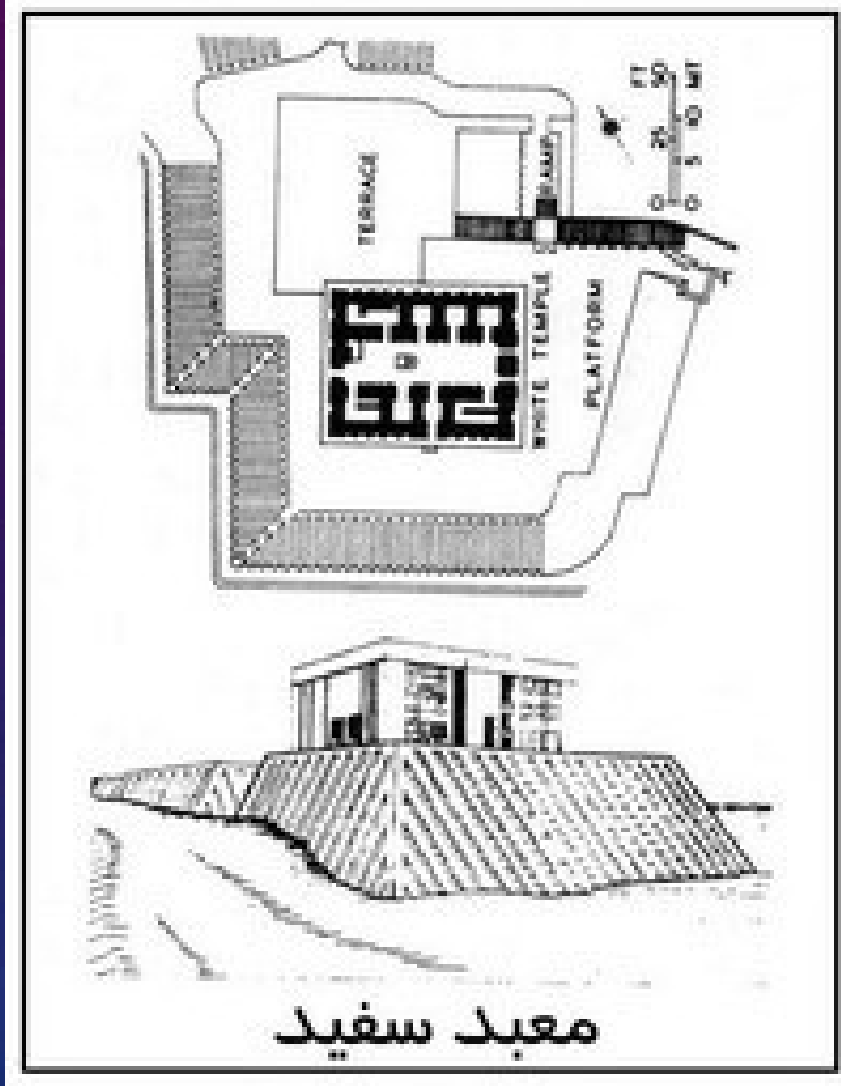
بین النهرین

سومر - معبد سفید

معبد دیگری که در اروک میان دو مجموعه آنو و اینانا قرار دارد "معبد سفید" نام دارد و در آن از مخروط های سنگی با جنس آهکی سرخ، سیاه و مرمر سفید استفاده شده است. هر معبد روی سکوی افراشته ای قرار دارد که با ساختن معبد بعدی مرتفع تر می شود تا اینکه آخرین پرستشگاه روی تپه عظیم مصنوعی قرار می گیرد که همان زیگورات می باشد. در بین النهرین پرستشگاه نمودار کوشش انسانی عظیمی بود که برای ساختن آن به کار می رفت. پرستشگاه را به معنی واقعی محل اقامت خدا تلقی می کردند. در بین النهرین زمان سومریان و حتی قبل از آن معماری و هنر را مذهب تعیین می کرد. به عنوان مثال در نقشه شهر معبد خدا هسته ساختمانی با عظمت آن را تشکیل می داد که مرکز فعالیت های اداری و اقتصادی آنان نیز بود.

بين النهرين

سومر - معبد سفيد

بین النهرین

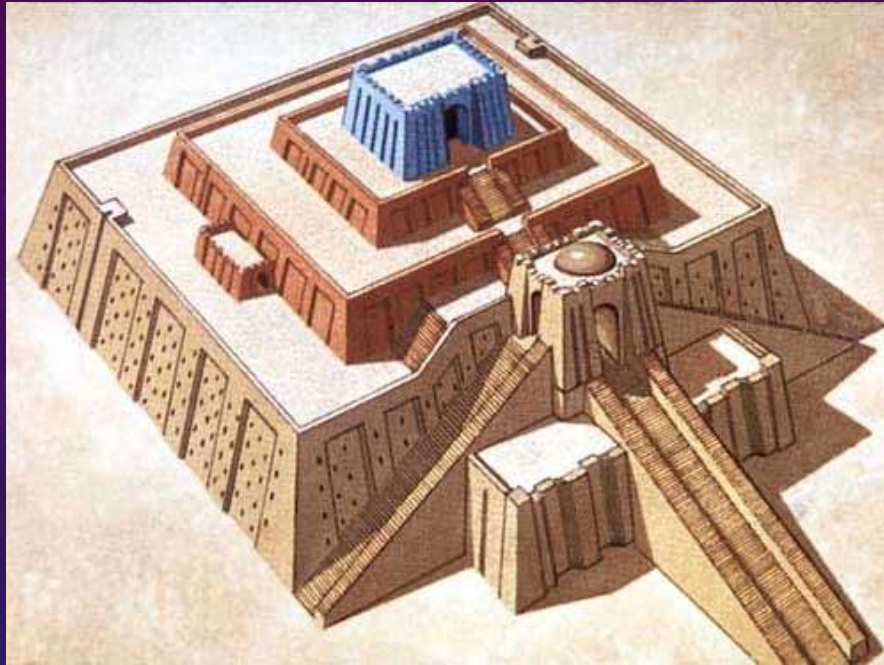
سومر - زیگورات

برجسته ترین بخش مجتمع و در واقع شناخته شده ترین ساختمان در دره بین النهرین معبد بود که زیگورات نامیده می شد. اکثر مورخان و محققان معتقدند که زیگورات را سومری ها به وجود آوردند. زیگورات که در زمان سومری ها به معنای کوه بوده است، بعدها نیز مورد استفاده بابلی ها قرار گرفت. زیگورات در زبان بابلی به معنای سکو یا بنای پله پله ای که عرض و طول هر طبقه از اشکوبه پایین تر کم تر است.

بعضی این ساختمان ها را پلکان هایی از آسمان یا کوه های ساختگی توصیف کرده اند.

بین النهرین

سومر - زیگورات

برای ساخت یک زیگورات نخست کوهی از خشت خام بر روی شالوده ای عظیم به ارتفاع ۱۵ متر دو طبقه سوار بر روی هم قرار دادند که به ترتیب کوچک تر می شوند و از آن دو احتمالاً طبقه بالا در حکم پی زیارتگاه بوده است. سه پلکان خرپشته ای هر یک با یکصد پله در یک نقطه به دروازه برج دار زیگورات می رسند و از آنجا احتمالاً پلکان دیگری به زیارتگاه یعنی مرکز نمایش های آیینی منتهی می شود.

بین النهرین

سومر - زیگورات

ساختمان زیگورات اور کوه محکمی از خشت خام با نماسازی ضخیمی از آجر با ملات قیری است. آجر را به این علت با ملات قیر در نماسازی به کار می بردند که بر قدرت و استحکام آن در برابر سیل ها و دیگر عوامل طبیعی بیفزایند. احتمالا هر کدام از طبقات ساختمان زیگورات رنگ مخصوص داشته و بر روی آن درختکاری یا گلکاری شده بوده است.

بین النهرین

سومر - مصالح

در معماری سومری ها از مصالح آجر، قیر و خشت برای زیرکار؛ ولی آجر جوش و گاهی آجرهای لعابدار برای روکار استفاده می شد؛ چوب نیز در این معماری به کار می رفت. در واقع اساس و پایه معماری سومری که بعدها آکادی ها و بابلی ها هم از آن تقلید و اقتباس نمودند جرز، قوس و طاق گهواره ای بوده است. این عناصر بنیادی از هزاره سوم قبل از میلاد وجود داشته است، که به سرزمین های شمالی بین النهرین اشاعه یافته است.

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین - آکد)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

آکد

بنیان گذار سلسله آکاد که نامش سارگون بود تغییرات شگرفی ایجاد نمود. وی نخستین بار قدرت سیاسی را در ناحیه وسیعی از بین النهرین تحت تسلط سامیان به وجود آورد و یک حکومت مرکزی بنیانگذاری کردند.

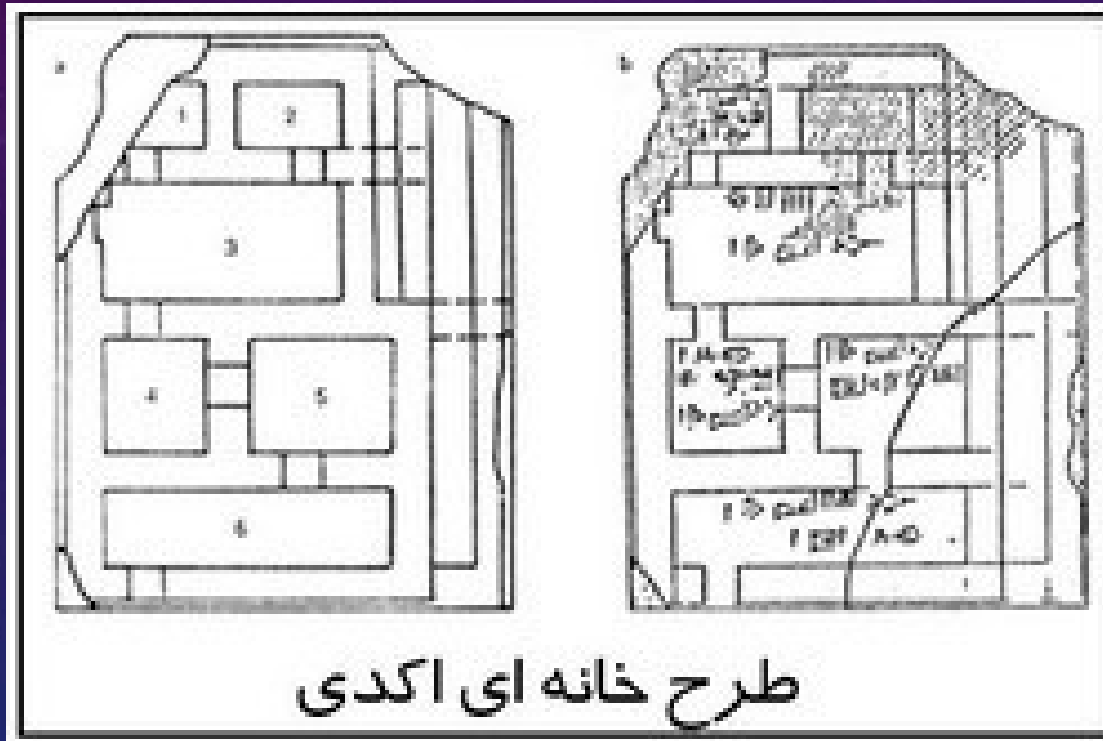
بین النهرین

آکد

اطلاعات ما درباره معماری آکادی ها ناقص است. اگرچه در بسیاری از مناطق آن ادامه معماری دوره سومری، کاملاً محسوس است، آجرهای پلانو-کانوکس، مشخصه دوران سلسله قدیم در این زمان دیده نمی شود. به جای آن آجرهای بزرگ راست گوشه یا چهارگوشه به ابعاد $52 * 52$ سانتی متر به کار رفته است. کندن پی دیوارها که پیش از آکاد آغاز شده بود، در این زمان تداوم داشته است. اگر شهرهای اصلی امپراتوری آکاد یعنی شهرهای "سیپار"، "شاماش" و "ایشتار" کشف شده و حفاری می گردید، قطعاً نتایج عمده تری درباره معماری آن دوره به دست می آمد.

بين النهرين

آكد

طرح خانه ای اکدی

بین النهرین

آکد - کاخ نارامسین

یکی از آثار مهمی که از این دوره به جای مانده، کاخی در تل براك است که احتمالا متعلق به زمان نارامسین باشد. هر ضلع آن حدود ۱۰۰ متر است. دارای دیوارهای ضخیم به قطر ۱۰ متر است که آن را در بر گرفته است. تنها راه ورود به بنا در دیوار غربی قرار دارد که دروازه ای با دو برج بزرگ در دو سوی آن واقع شده است. دارای دو حیاط کوچک و یک حیاط بزرگ، هشتی و اتاق های جانبی است.

کاخ نارامسین

بین النهرین

آکد - لوح پیروزی

لوح پیروزی نارامسین در سال ۱۸۹۷ در شهر شوش به دست ژان دمرگان فرانسوی کشف شد و از آثار پر ارزش موزه ی لوور به شمار می رود. در این نقش برجسته، نارامسین (پادشاهان مقتدر اکد مملکتی واقع در جنوب بین النهرین که در قرن بیست و سوم قبل از میلاد می زیسته است) به صورت مرد نیرومندی که تیر و کمان دارد و پاهای خود را روی بدن دشمنان سرنگون شده گذاشته، نشان داده شده است.

بین النهرین

آکد - لوح پیروزی

در میان صورت دشمنان تصویر کسی دیده می شود که تیر گردنش را شکافته و در حال احتضار است، در قسمت جلوی این صحنه، تصویر کوههای زاگرس به نظر می رسد و روی یک تپه شرح پیروزی نارامسین با خط میخی زیبایی نقش شده است. این لوحه نشان می دهد که در آن زمان، هنر نقش برجسته و کنده کاری به حد بلوغ رسیده و وضعی درخور اطمینان داشته است.

بین النهرین

آکد - لوح پیروزی

نارامسین پس از تصرف شوش بنواحی کوهستانی مغرب ایران نیز تجاوز کرد و با لولوبیها که در آن نواحی مسکن داشتند جنگید و پیروز شد و یادگار این پیروزی را لوحه ای سنگی بصورت نقش برجسته نمایش داد و آنرا در معبد شهر «سیپار» قرار داد ولی پس از اینکه دو قرن بعد سومریها موفق شدند اکدیها را از شهرهای سومر بیرون کنند این سنگ یادگار را بعنوان غنیمت جنگی به شوش آوردند و فرانسویها در ضمن کاوشهای شوش آنرا پیدا کرده به موزه لوور در پاریس بردند و اکنون در آن موزه موجود است. این لوحه یادگاری در موزه لوور پاریس نگهداری می شود. بلندی آن ۲ و پهنایش ۵/۱ متر است. از ویژگیهای این اثر، کتیبه ی آن است که گویای ساخت این لوحه از طرف نارامسین، نوه ی سارگون است که پیروزی او را در مقابل قوم لولوبی نشان می دهد.

بین النهرین

آکد - کاخ آشور

کاخ دیگری که به این دوران نسبت داده شده است و در آشور قرار دارد به “کاخ قدیمی” مشهور است. دلیل انتساب این کاخ به دوران آکاد وجود کتیبه ای بود که به هنگام حفاریات از زیر پی دیوارها به دست آمده است. نقشه این بنا شبیه کاخ نارامسین در تل براك است. این کاخ بنایی است چهارگوشه با یک ورودی که در ضلع شمالی آن قرار گرفته است. یک حیاط مرکزی بزرگ چهارگوشه با چند حیاط کوچک تر و اتاق های کوچکی به دور آن نقشه این کاخ را تشکیل می دهد.

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین – بابل کهن)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

بابل کهن

تمدن بابل اختلاف زیادی با تمدن سومری ها نداشت. زبان بابلی غیر از زبان سومری بود ولی با همان خط نوشته می شد. در هنر و مذهب آنها تفاوتی نبود و چنین به نظر می رسد که فقط خدایان را به نام های تازه ای میخواندند. مردوک که خدای بابل بود، بزرگترین خدایان به شمار می رفت و پس از خدایان متعدد دیگر تعداد زیادی فرشتگان خوبی و بدی داشتند. معماری بناهای بازمانده از دوره بابل کهن به دو دسته معابد و کاخها تقسیم می شوند.

بین النهرین

بابل کهن - معبد آشور

معبد آشور یکی از این بناهاست که به خدای بزرگ ملی آشوری ها آشور تعلق دارد و به دست "شمشی-ادد" اول بنا گردیده است. اگرچه این معبد کاملاً از بین رفته است اما از روی پی بنا می توان نقشه آن را تهیه نمود. این معبد بر فراز بلندترین نقطه شهر قرار دارد و نقشه آن عبارت است از یک حیاط مرکزی و سه حیاط کوچک تر که اتاق هایی آن ها را در بر گرفته است. هر یک از حیاط ها یا اتاق های مربوط به آن یک واحد ساختمانی را به وجود آورده است.

بین النهرین

بابل کهن - معبد ایشچالی

معبد ایشچالی که پس از سقوط سلسله سوم اور به وسیله اپیق-ادد دوم بنا گردیده است، متعلق به دوران حکومت مستقل اشوننا است. با اینکه ساختمان معبد بر روی یک مصطبه قرار گرفته است اما محراب اصلی که در انتهای بخش غربی آن قرار دارد، بر روی سکویی بلندتر استوار شده است. معبد دارای ورودی های متعدد، یک حیاط بزرگ و سه حیاط کوچک است که زوار طی مراحل خاصی به محراب اصلی دسترسی می یافتند.

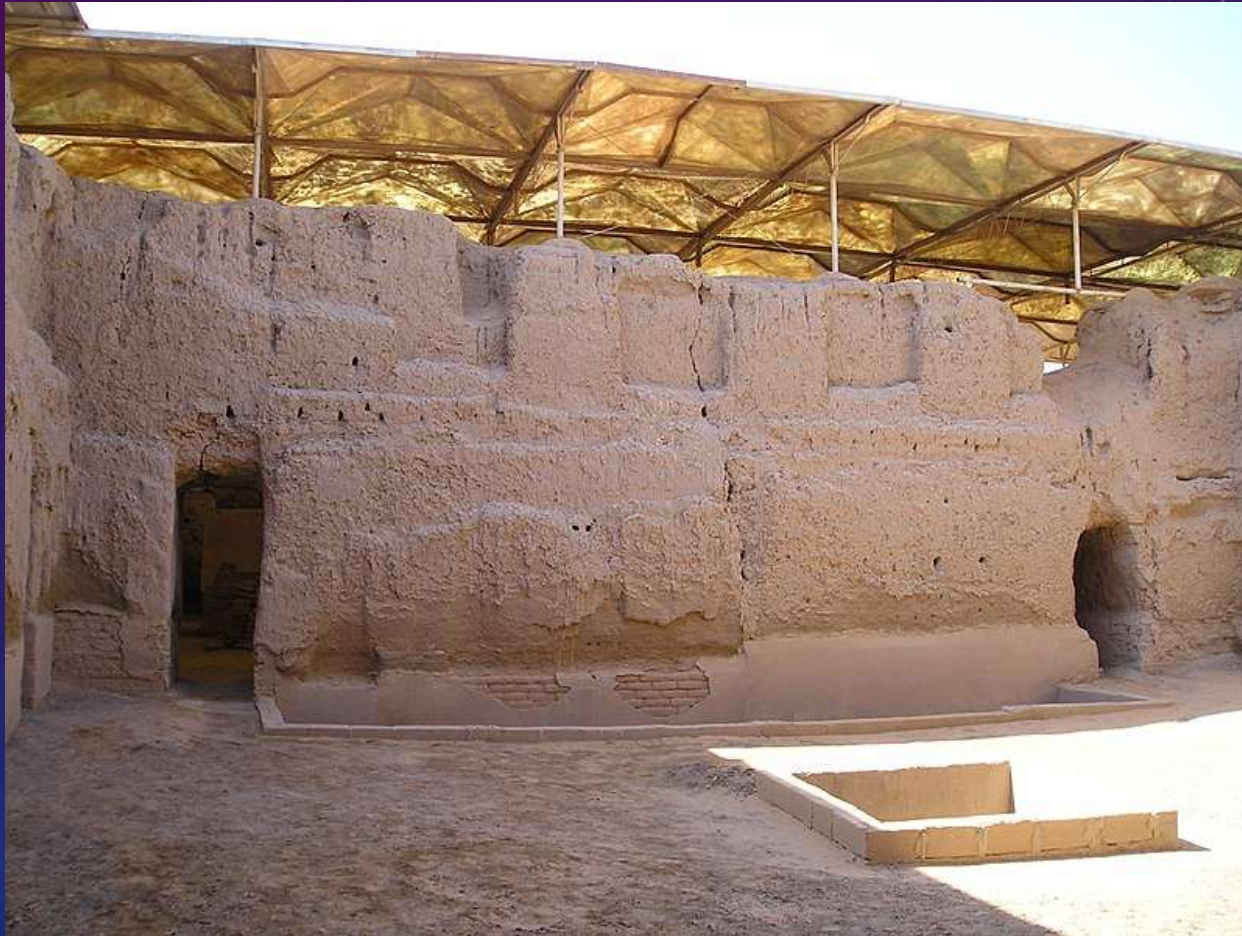
بین النهرین

بابل کهن - کاخ ماری

یکی از بزرگترین آثار معماری که در بین النهرین باستان به انجام رسیده، کاخی است در شهر باستانی ماری. این بنا یکی از معتبرترین آثاری است که اطلاعات جامعی از کاخ های دوران حامورابی در اختیار ما می گذارد. کاخ ماری مجموعه ای از تالارهای پذیرایی و بار عام است که بر روی مصطبه ای ساخته شده است و دسترسی به تالار بار عام آن از طریق یک پله نیم دایره ای شکل امکان پذیر است و تزئینات آن عبارت است از: نقاشی های دیواری در شرح وقایعی که در دوران حکام بین النهرین رخ داده است.

بين النهرين

بابل كهن - كاخ ماري

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین – عیلام)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

عیلام، نیرومندترین و دیرپاترین تمدن فلات ایران پیش از ورود آریاییها بوده و تاریخ پیچیده ای دارد. نظام حکومت عیلامی ها پادشاهی بود و سلاطین عیلامی دو پایتخت یا مرکز حکومت در شوش و آنشان داشتند. شوش تقریباً در حدود همین شهر شوش کنونی در خوزستان واقع شده و آنشان در (پرسیس) یا پارس (فارس کنونی) حکومت میکردند به شمار می آمدند.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

عیلامی ها مملکت خود را (انزان سوسونکا) مینامیدند. کلمه عیلام به معنی کوهستان بود. پیش از آمدن عیلامیان ، جلگه های شمال خلیج فارس از جمله قدیمیترین نواحی متمدن تاریخ جهان بوده و ناحیه شوش از حدود ۴۰۰۰ سال ق.م. محل سکونت بوده و تحت فرمان پادشاهان آکد(تمدنی در شمال بابل) قرار داشت. هنگامی که نخستین عیلامی ها به این ناحیه وارد شدند ضمن سکونت، تحت فرمان پادشاهی سومری اور قرار گرفتند.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

عیلامیان ، بسیاری از ویژگیهای تمدن سومر از جمله یاد گرفتن خط میخی و جایگزین کردن آن به جای خط تصویری خود دریافتند. عیلامی ها قوم سلحشوری بودند و رقیب اصلی آن ها آشوریان که بر بین النهرین (عراق کنونی) حکومت میکردند به شمار می آمدند.. آنچه که از آثار باقی مانده، نشان میدهد که عیلامی ها از نخستین اقوامی بودن که دارای مدارک مکتوبی بوده اند و کارهای اداری را با دستور العمل های مکتوب انجام میداده اند.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

سفالینه‌های نقاشی شده متعلق به حدود ۳۵۰۰ پیش از میلاد در شوش واقع در عیلام بیانگر دوره‌ای پیشرفته از طرح‌های هندسی، ایجاد سبک خاص از انسان و شکل‌هایی از جانوران در آن‌ها می‌باشد. در حدود ۲۷۰۰ پیش از میلاد پادشاهی عیلام به پایتختی شوش تشکیل گردید. در سال ۶۳۹ پیش از میلاد آشوربانیپال شاه آشور، عیلام را شکست داد و شوش را غارت کرد. پس از این جنگ، عیلام هرگز به عنوان یک قدرت مستقل ظاهر نگردید.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

درخشان‌ترین دوره حاکمیت عیلامی‌ها از نظر هنر و معماری، دوره میانی است که در آن آثار معماری ارزشمندی ایجاد گردیده که اغلب معابد هستند. عیلامی‌ها هم مانند اقوام باستانی دیگر به مذهب و پرستش خدایان متعدد اهمیت می‌داده‌اند و موید این مطلب کشف معابد، گورها و نقوش برجسته در نقاط استقرار آنهاست. یکی از آثار قابل تأمل و مهم آنها زیگورات چغازنبیل است.

بين النهرين

بابل ميانه - عيلام

یکی از آثار قابل تأمل و مهم آنها زیگورات چغازنبیل است.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

زیگورات چغازنبیل کهن‌ترین اثر ایرانی است که دارای ابعاد و خصوصیات خیره‌کننده است و با اهرام مصر برابری می‌کند. این بنای عظیم به صورت هرم مطبق یا پله ساخته شده است.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

زیگورات چغازنبیل و دیگر معابد پیرامون آن، همگی داخل یک حصار (حریم) مقدس قرار گرفته‌اند که گیرشمن برای این حریم واژه یونانی «تمنوس» را به کار برده‌است. حصار پیرامونی محوطه در حدود ۱۶۲۵ متر است که بنای چهارگوش زیگورات به اضلاع $۱۰۵/۲۰ \times ۱۰۵/۲۰$ متر (که اضلاع آن ۹۰ درجه از جهات جغرافیایی انحراف دارد) و بخشی از معبدها را دربر گرفته‌است. بدین ترتیب حیاطی در ابعاد ۴۰۰×۴۰۰ مترمربع در اطراف زیگورات به وجود آمده‌است.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

زیگورات در دو مرحله ساخته شد. در آغاز، بنای مربعی با حیاط مرکزی بود که نقشه آن به انباری بزرگ با اتاق‌های بی‌روزن شباهت داشت. ارتفاع دیوار در ۳ جبهه ۸ متر و در جبهه شمال شرقی ۱۳ متر بود و در میانه هر ضلع یک ورودی ایجاد شده بود که به حیاطی با کفی گودتر از زمین‌های اطراف راه می‌یافت. از حیاط به منظور برگزاری مراسم آیینی و مناسک مذهبی استفاده می‌شد اما حدود سال ۱۲۵۰ ق.م. اونتاش ناپیریشا مصمم می‌شود معبدهای یک طبقه نخستین را به زیگوراتی عظیم و رفیع در ۵ طبقه تبدیل کند تا چون کوهی مقدس در جلگه پست شوش خودنمایی کند.

بین النهرین

بابل میانه - عیلام

تفاوت زیگورات چغازنبیل با زیگوراتهای بین‌النهرین در این است که در آن منطقه، طبقات بالایی زیگوراتها روی طبقه زیرین بنا می‌شدند اما زیگورات چغازنبیل بدین شکل است که تمام طبقات شالوده مجزایی دارند و همه آنها از کف زمین بنیان گرفته‌اند.

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین – آشور)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

آشور

سرزمین آشور به خاطر واقع شدن در بخش شمالی بین النهرین از لحاظ شرایط سخت اقلیمی و کوهستانی بودن، اختلاف فراوانی با بابل در بخش جنوبی بین النهرین داشت. آشوری ها در حدود ۸۰۰ ق.م به یک امپراتوری عظیم و قدرتمند مبدل گردیدند و همین امر موجب شد که در هنر و معماری پیشرفت چشمگیری داشته باشند.

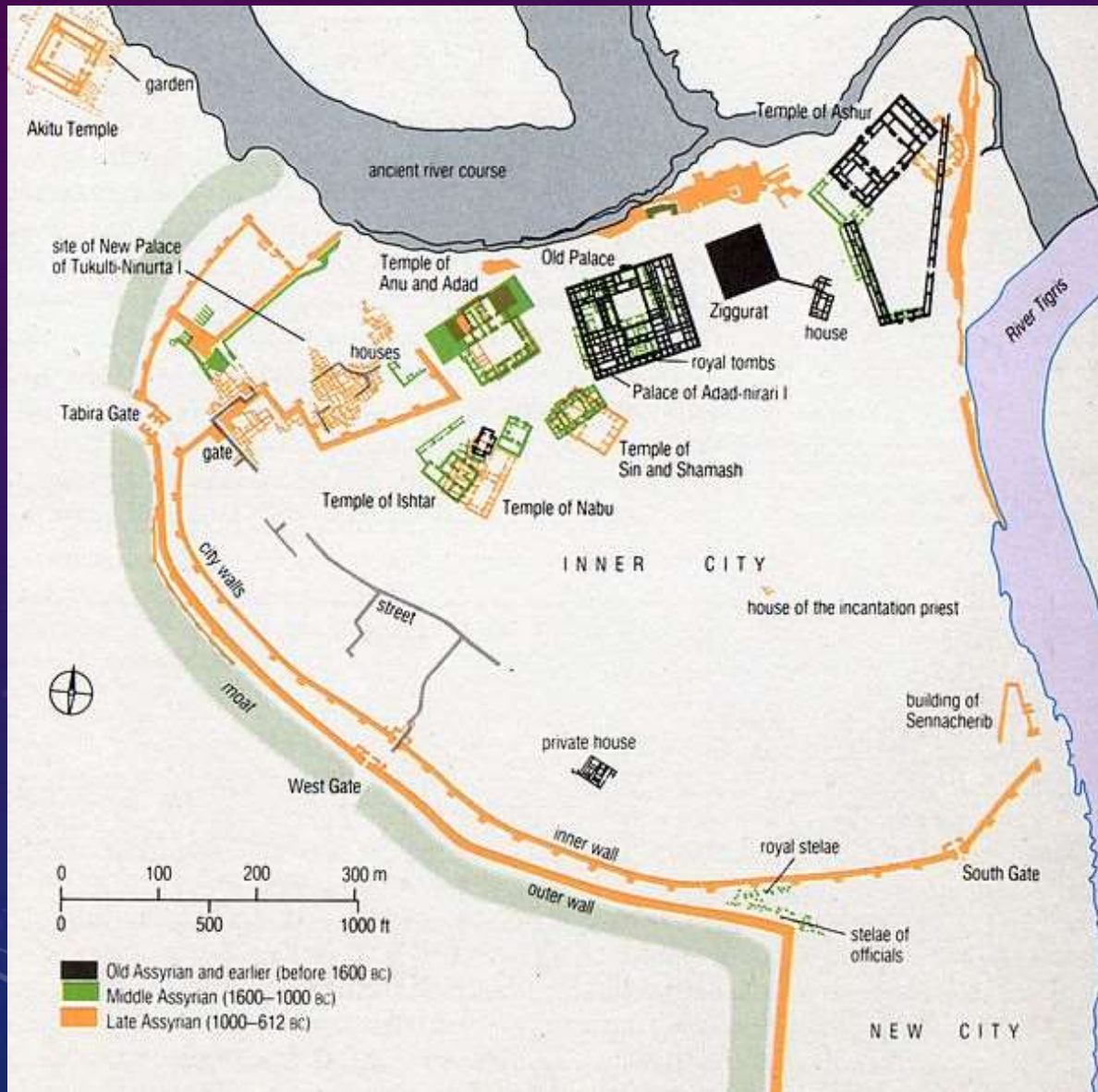
بین النهرین

آشور

در زمینه معماری، شاهکارهای بزرگی به وجود آوردند. فراوانی سنگ در آشور موجب شد که بناهایی محکم تر از ساختمان های بابل ایجاد شود. در بناهای آشور گذشته از سنگ، آجر نیز به کار می رفت و شهرها را با دیوارهای عریض محصور می کردند و معابدی چند طبقه می ساختند و نیز کاخ هایی زیبا که دارای ساختمان های متعدد بودند به وسیله حیاط هایی از هم جدا می شدند.

بين النهرين

أشور

بین النهرین

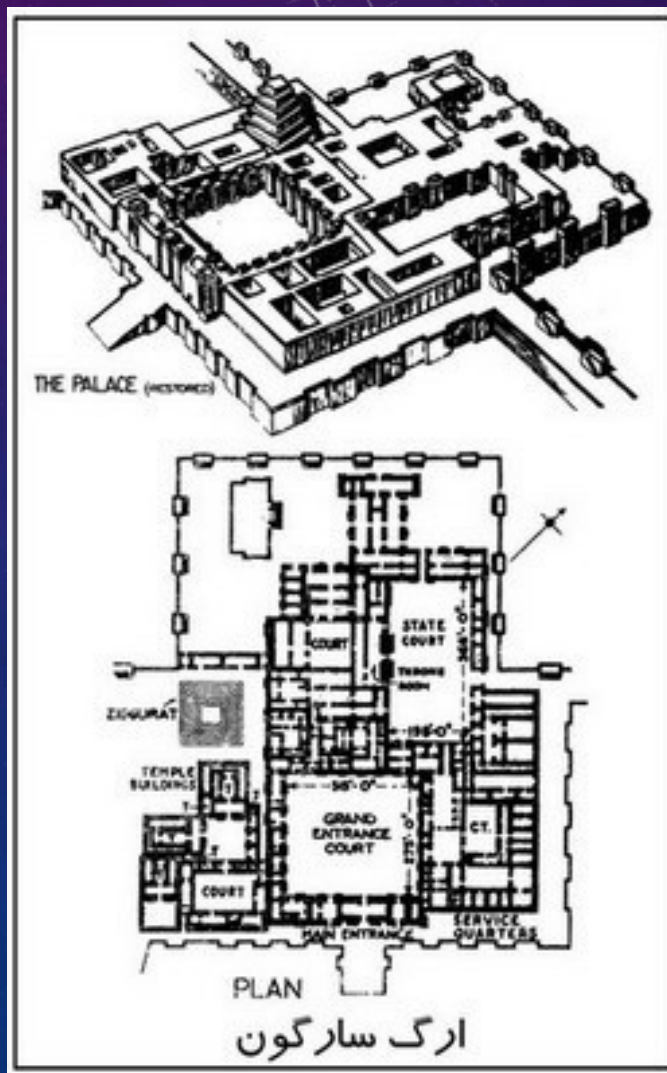
آشور - ارگ سارگون

ارگ ناتمام سارگون دوم پادشاه آشور که در خرساباد ساخته شده است با نقشه بلندپروازانه ای که دارد، بازتابی از اطمینان شاهان بزرگ به قدرت همواره پیروزمند خویش است. این کاخ مساحتی نزدیک به ۴۰۰ هزار متر مربع و بیش از ۲۰۰ حیاط و اتاق داشت و شهری که این ارگ-کاخ مشرف بر آن ساخته شده بود، روی تپه ای قرار داشت با بلندی ۱۵ متر و با مساحتی نزدیک به یک و نیم کیلومتر مربع. شاید کاخ را به این دلیل مرتفع ساخته اند که از سطح سیلاب ها بالاتر باشد ولی همین بلندی باعث می شد که مقر پادشاه در نقطه ای بین خانه های زیردستانش و خدایان واقع شود.

بین النهرین

آشور - ارگ سارگون

با آنکه سازندگان کاخ در صدد ایجاد تقارن بوده اند ولی خود کاخ نقشه ای آشفته دارد و مجموعه ای از اتاق ها و تالارهای چهارگوش را در بر می گیرد که خوشه وار گرداگرد حیاط های چهارگوش ساخته شده اند. شکل اتاق های دراز و باریک دیوارهای جانبی حکایت از آن دارد که اتاق ها با تاق های گهواره ای خشتی پوشانده شده بودند و این مفیدترین و علمی ترین روش مسقف کردن ساختمان ها در منطقه ای بود که نه الوار کافی داشت نه سنگ های مناسب.

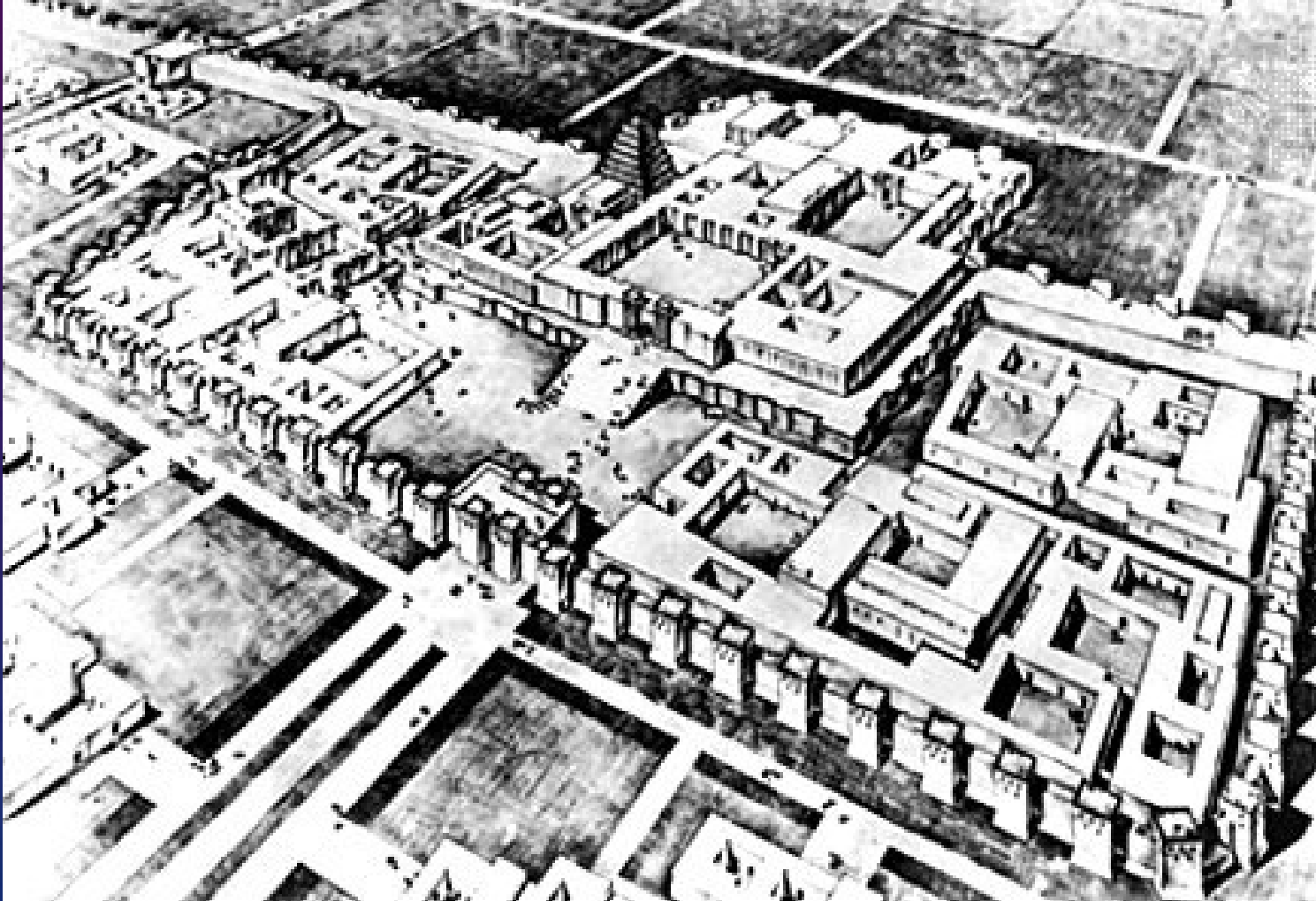
بین النهرین

آشور - ارگ سارگون

آثار ساختمانی در پشت حیاط اصلی که هر ضلعش به ۹۰۰ متر می رسد در جنب اقامتگاه پادشاه قرار داشت. علاوه بر مجموعه حیاط ها، اتاق تاجگذاری، اتاق های دولتی، حرم، آبریزگاه ها و حمام ها و اتاق نگهبانان که کل کاخ را تشکیل می دادند، معبد اصلی زیگورات نیز در این ارگ قرار داشتند.

بين النهرين

آشور - ارگ سارگون

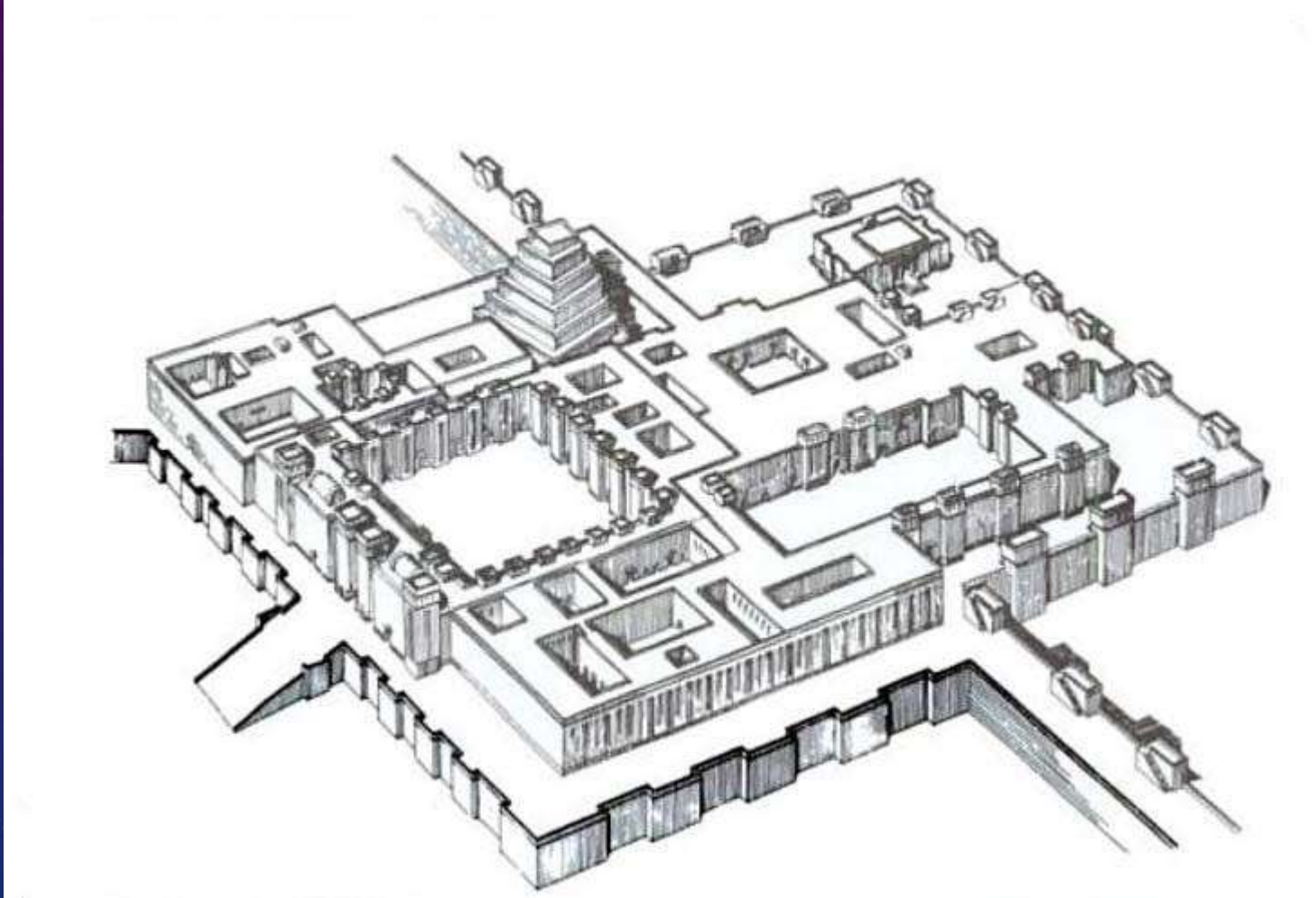
بین النهرین

آشور - ارگ سارگون

زیگورات خرساباد احتمالا هفت طبقه داشته است که چهار تای آن تا به امروز حفظ شده اند. ارتفاع هر طبقه پنج و نیم متر است هر یک رنگی متفاوت با دیگری دارد. برای دستیابی به این زیگورات پلکان خرپشته ای حلزونی شکل پیوسته ای دور تا دور ساختمان از کف پایین ترین طبقه تا نوک بالاترین طبقه ساخته شده بود.

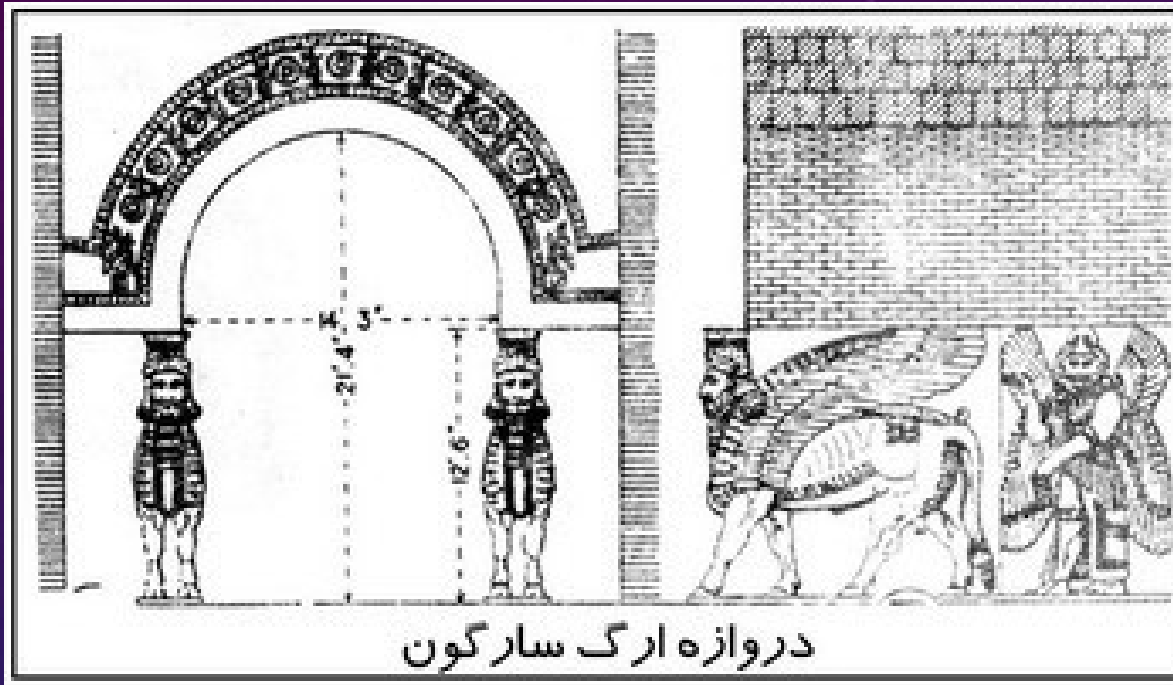
بين النهرين

آشور - زيگورات خرساباد

بین النهرین

آشور - ارگ سارگون

دروازه ارگ سارگون

نمای کاخ از پس یک دیوار تنومند کنگره دار که در دو طرف دروازه طاق دارش دو برج چهارگوش قرار گرفته دیده می شد. دورتادور طاق و برج ها را با نوارهایی از کاشی های لعاب دار با رنگ های درخشان پوشانده بودند. از دروازه اصلی کاخ، دو گاو بالدار غول پیکر با سر آدم پاسداری می کردند که مشابه آن را در آثار به جا مانده از تخت جمشید می توان دید.

بین النهرین

آشور - ارگ سارگون

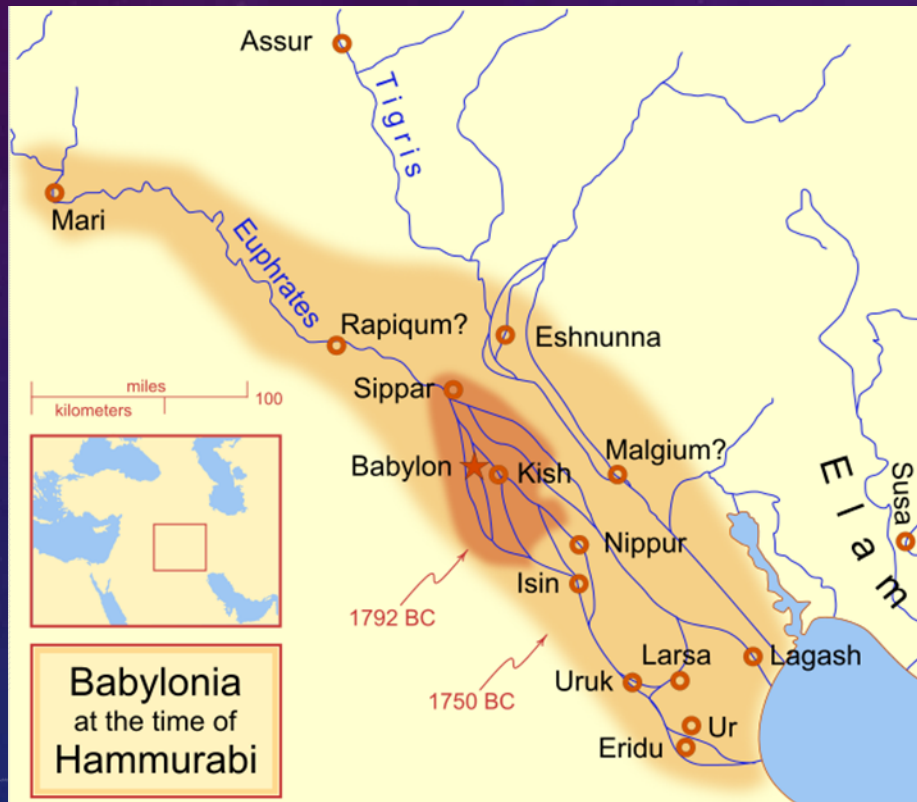
هنر آشوری آمیخته ای از هنر سومر و بابل بوده است. در آن زمان از مصالح سنگ بیش از آجر و خشت استفاده می کردند. دیوار بناها با کاشی های لعابی و منقوش پوشیده می شد. موضوع هایی که در حجاری و پیکره سازی مورد استفاده قرار می گرفت مجسمه خدایان و پادشاهان و نقش گاو بالدار با سر انسان و لشکرکشی و مراسم دینی بود. در کتیبه ها نقوشی که بر دیوارها حک شده معمولا صحنه هایی از جنگ یا شکار دیده می شود. به عنوان مثال می توان به موضوع نقوش برجسته و کاشی های نما و درون کاخ آشور نازیرپال در نیمرود و نینوا اشاره کرد.

بین النهرین

بابل جدید (۶۱۲ تا ۵۳۹ ق.م)

ناپولازار حاکم بابل جدید علیه آشوری ها سر به مخالفت برداشته بود. پسر وی نبوکدنزار در نتیجه فتوحاتی که در جنگ با مصریان، اقوام یهود و فنیقی ها داشت، موجب شد که در دوره سلطنت او تمدن بابل شهرت و اعتبار خاصی به دست آورد. تا آنجا که بابل جانشین نینوا شد و از بزرگ ترین و زیباترین شهرهای دنیا محسوب گردید. حصارهای عظیمی این شهر را از خطر هجوم خارجیان حفظ می کرد و معابد و کاخ های مجلل و باشکوهی در آن ایجاد گردید.

آشنایی با معماری جهان

(بین النهرین – بابل جدید)

مدرس : مهندس علی آبکار

دانشکده فنی انقلاب اسلامی تهران

بین النهرین

بابل جدید

با سقوط نینوا در برابر هجوم دو قوم ماد و سکاها ، دوران امپراطوری آشور به پایان رسید و در همان زمان، فرمانده سپاه آشور در بین النهرین جنوبی از فرصت استفاده کرد و خود پادشاه بابل خواند. آثار معماری دوران بابل جدید(کلدانی) نه تنها از نظر عظمت و زیبایی بسیار با ارزش و بی نظیرند ، بلکه از نظر رابطه آنها با هنر قدیم بین النهرین نیز اهمیت دارند. آشوری ها نقشه زمین محراب را از سیستم عرضی که مشخصه معبد سازی دوران قدیم بین النهرین بوده، به فرم طولی تغییر دادند. اما در این دوره در ساختن معابد جدید مجددا از فرم معابد عرضی قدیم دوران سومر و آکاد پیروی شد. مهمترین اثر این دوران معبد **نین ماه** در بابل است.

بین النهرین

بابل جدید

از آثار دیگر در این دوره **کاخی آجری** است که در شهر بابل احداث شده بود. اتاق های کوچک این کاخ پیچ در پیچ با هم ارتباط داشته و طول و عرض بنای کاخ ۱۸۰*۲۷۵ متر بوده است. دیوار بیرونی کاخ با کاشی لعابدار رنگارنگ و نقش هایی از حیوانات ، گلها، گیاهان و نخل خرما تزئین شده بود. از دیگر آثار مهم این شهر، **برج بابل** را می توان نام برد که در حدود ۲۰۰ متر بلندی داشته است. این زیگورات دارای سه ردیف پله برای دسترسی به طبقات بالا بوده است. به نقل از هردوت برج بابل تا زمان حیات او (قرن ۵ ق.م) هنوز وجود داشته است و به آن **زیگورات عظیم مردوک** که به نام خدای حامی این شهر بوده نیز گفته می شده است.

بين النهرين

بابل جديد

برج بابل نقاشی رنگ روغن اثر پیتر بروگل است.

بین النهرین

بابل جدید - دروازه ایشتار

دروازه ایشتار که دروازه ورودی به شهر بابل در نزدیک رودخانه فرات در کشور عراق محسوب می‌شده، در سال ۶۰۵ تا ۵۶۲ پیش از میلاد ساخته شده است. در سال ۱۹۲۷ میلادی، این بنا با توافق دولت وقت عثمانی با کشتی به بندر هامبورگ ارسال گردید. سپس در برلین در موزه پرگامون، بخش‌های مختلف این دروازه، از صدها قطعه شکسته دوباره بازسازی شد.

بین النهرین

بابل جدید - دروازه ایشتار

نمای بیرونی این بنا با کاشی لعابدار آبی رنگ پوشیده شده و دارای نقوش تزئینی نظیر گاو و اژدها می باشد. مقایسه دروازه ایشتار و ارگ سارگون دوم، تفاوت سبک هنرمندان بابل و آشور به خوبی هویدا است. در آشور از نقش ها و هیكل های برجسته خشن سنگی برای ایجاد رعب و وحشت استفاده می شده در صورتی که در دروازه ایشتار ظرافت و زیبایی با رنگهای روی آجر لعابدار خودنمایی می کند.

بین النهرین

بابل جدید - دروازه ایشتار

هنرمندان بابل نوین که از معادن تخته سنگ های ناحیه شمال سخت دور افتاده بودند، به جای برج های منقوش آشوریان آجرهای پخته و لعابدار به کار بردند. آجر لعابدار ابتدا در آشور به وجود آمد، اما استفاده آن چه در تزئینات سطحی و چه در ایجاد نقش های برجسته ساختمان ها در بابل مرسوم شد.

بین النهرین

بابل جدید - باغ های معلق

از کارهای معروف بخت النصر احداث باغ های معلق در بابل برای همسرش می باشد. که بر روی یک رشته از ستون های دایره ای شکل بر روی یکدیگر بود که باغ هایی ساخته شد و بر سطح زمین مصنوعی ، قشر بسیار ضخیمی خاک حاصلخیز ریخته شد و آب به وسیله مجاری پنهان شده در میان ستون به باغ می رسانیدند و سطح باغ بیش از ۲۰ متر از زمین ارتفاع داشته است.

بین النهرین

بابل جدید - باغ های معلق

قدیمیترین قانون نامه مدنی که تمدن بشری سراغ دارد قانون حمورابی است، این پادشاه پس از آنکه توانست از قبایل پراکنده و قدرت ضعیف بابل حکومت نیرومندی به وجود آورد و امنیت و آسایش نسبی را در بابل حکمفرما نماید، قانوننامه تاریخی خود را صادر و دستور به تدوین آن داد.

بین النهرین

بابل جدید - باغ های معلق

قانون حمورابی که بر روی ستونی از سنگ به ارتفاع ۴۵/۲ متر و به شکل منظم و زیبایی نوشته شده است، که بر اثر کاوشهای باستانشناسان در خرابه های شهر شوش پیدا شد و اکنون در موزه لوور پاریس نگهداری میشود.

بالای ستون سنگی صورت مردی است که روی کرسی نشسته و مرد دیگری روبروی وی ایستاده او را میپرستد، آنکه روی کرسی نشسته رب النوع یا خداوند آفتاب است و آنکه روبروی خداوند آفتاب ایستاده حمورابی است.

بین النهرین

بابل جدید - باغ های معلق

متن قانون مشتمل بر ۲۸۲ ماده و یک مقدمه است. در قسمتی از مقدمه حمورابی به بیان هدف خویش از تنظیم قوانین میپردازد و اعلام میکند که مقصودش این است که: «عدالت در زمین غالب شود و فساد از میان برود و چنان باشد که نیرومند نتواند به ناتوان ستم کند و این قانون همچون خورشید بر بالای سر سیاه سران مردم برآید و زمین را روشن سازد.»